

אסור לשורפם וכו' (יסודי התורה פ"ו ה"ח). ואילו בכתבי קודש שבלו כתב, "ספר תורה שבלה או שנפסל נותנין אותו בכלי חרס וקוברים אותו וכו' (הלכות ס"ת פ"י ה"ג) ולא הקפיד בדין זה לכתוב גם פירושיהם וביאוריהם. ונראה שדעתו נוטה להקל, בכתבי קודש שבלו, פרט לספר תורה שטעון גניזה.

ולהלכה למעשה נראה שיש להחמיר בספרים שיש בהם אזכרות השם ממש בסדורים מחזוריים וחומשים ודומיהם, ואם תבוא שאלה בספרי קודש שאין בהם אזכרות, כגמרות וספרי הלכה ודומיהם, יש מקום לעיון ודיון אם צפויים הם לבזיון ודאי.

ועתה נבוא לנדון דידן. הנה ברור שבדברי תורה המתפרסמים בעתון אין בהם שום אזכרה. ואעפ"כ ברור שאסור להשתמש באותם דפים שום שימוש של בזיון, וראוי לכל אדם לגזור אותם דפים ולגונזם. ומי שיודע בעצמו שאין באפשרותו ליזהר בכך ודאי שטוב יותר ליתנם באותם מיכלים של "הועד למען החייל", ואף שמשם נלקחים להתכה מחדש, הרי שזה כעין שריפה שדנו גדולי הפוסקים להתיר באם צפויים הם לבזיון ודאי. ואין ספק שקל דינם של עתונים אלה מכתבי קודש, שכן כל עיקרם אינם כתבי קודש ולא נכנסו בגדר זה כלל. ועל עצם כתיבת דברי תורה בעתונים או בכתבי עת העלולים לבוא לידי בזיון, אין אני דן במסגרת תשובה זאת, ופוק חזי מאי עמא דבר, ועת לעשות לה' הוא.

כט

קבלת גרים

יחס תורת ה' לגרים

יחסה של תורת ה' לגרים מבואר במקומות רבים בתורה כיחס חיובי, המזכה את הגר בשוויון זכויות מלא, "כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם", ועוד פסוקים רבים דומים. אך לענ"ד, המקרא

המבליט זאת ביותר, הוא זה האמור במצות: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט), וכתב הרמב"ן, שהיא הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהב חבירו כאהבתו את נפשו. ועוד שכבר בא ר' עקיבא ולימד חי"ך קודמין... ויתכן, בעבור שלא אמר ואהבת "את" רעך כמוך, והשוה אותם במלת "לרעך", וכן ואהבת לו כמוך דגר, פירושו להשוות אהבת שניהם וכו' (לשון הרמב"ן במילואו וביאור דבריו, וביאור רחב של מצות "ואהבת לרעך כמוך", ראה במאמרנו ב"שבילין" גליון ח"ט). כונת דבריו, שיש הבדל בין שימוש "את" לשימוש למ"ד, וכתב המלבי"ם שם: "את" מורה על הפעול, ולמ"ד מורה הגעה אל הדבר. עיי"ש באורך. מעתה, הרי מצאנו שצוה תורה לגבי גר בלשון "את", ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ-מצרים (דברים י') מכאן, שאהבת הגר חמורה יותר מאשר אהבת כל אדם מישראל.

גם הרמב"ם, עמד על כך מנקודת ראות אחרת: מצוה על כל אדם לאהוב כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך... אהבת הגר, שבא ונספח תחת כנפי השכינה, שתי מצוות עשה. אחת שהוא בכלל רעים, ואחת מפני שהוא גר, והתורה אמרה ואהבתם את הגר. צוה על אהבת הגר כמו, שצוה על אהבת עצמו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך וכו' (הלכות דעות פ"ו הלכה ג' וד'). ופשוט ביותר. שכשם שאת ה' צריכים לאהוב יותר מ"כמוך" ללא גבול, כך היא אהבת הגר ללא גבול, יותר מ"כמוך" האמור בכל אדם מישראל, משום שנאמר בו "את" כאהבת ה'. מצוה זאת דיה להוכיח את היחס החיובי לגרים בתורת ה', וזו אינה צריכה לפנינו לפי עומק פשוטו של מקרא.

השקפות קיצוניות ביחס לגיור

ואעפ"כ, אין הדברים כה פשוטים. והנה לשון המכילתא: חביבין הגרים, שהוא מזהיר עליהם: וגר לא תונה; ואהבתם את הגר;

ואתם ידעתם את נפש הגר. ר' אליעזר אומר, גר לפי שסורו רע, לפיכך מזהיר עליו הכתוב במקומות הרבה. ר' שמעון בן יוחאי אומר, הרי הוא אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", וכי מי גדול, מי שאוהב את המלך או מי שהמלך אוהבו שנאמר ואוהב גר וכו' (מכילתא משפטים פרשה י"ח. ועיי"ש באורך רב דברי שבח לגרים). "מקומות הרבה" שהזהיר על הגר מפורש בגמרא שהם ל"ו מקומות, ואמרי לה מ"ו מקומות (מציעא נ"ט: ועיי"ש בתוס' טעם מחלוקתם. ועיי"ע במלבי"ם קדושים פרשה פ"ב רשימת המקומות וטעם האומרים מ"ו מקומות).

והפלא גדול: התורה הזהירה על הגרים בל"ו או במ"ו מקומות, ושני גדולי חכמי ישראל דרשו זאת, אחד לגנאי ואחד לשבח. מחלוקת מן הקצה אל הקצה, לר' אליעזר מפני, שסורו רע, ופירש"י (בהוריות י"ג.) שיצר לבם רע הוא יותר מדאי. ואילו רשב"י רואה בכך, חביבותם של גרים לפני הקב"ה. אתמהה. עכ"פ ראיתו מן המקרא "ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה" היא ראייה חותכת.

קשים גרים לישראל

פתחנו בגוף המקרא ובגדולי ראשוני התנאים. אך תופעה של קיצוניות דעות בנושא זה, הולכת ונמשכת גם בדורות יותר מאוחרים:

א"ר חלבו קשים גרים לישראל כספחת, דכתיב "ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב" (יבמות מ"ז:). ופירש"י, שאוחרים מעשיהם הראשונים ולומדים ישראל מהם, או סומכים עליהם באיסור והיתר. ואמרו בברייתא. ת"ר הגרים... מעכבים את המשיח כדר' חלבו וכו' (נדה י"ג:), ופירש"י הטעם, מפני ערבות שכל ישראל ערבים זה לזה, ושוב דחה טעם זה. והתוס' (במסכת קידושין ע': ד"ה קשים, שגם שם מובאים דברי ר' חלבו) כתבו בשם ר"י דלפיכך

קשים, שנטמעו בישראל ואין השכינה שורה אלא על משפחה מיוחסת. ופירושים אלה הם לגנות הגרים.

גרים מקפידים על שמירת מצוות

לעומת זאת, כתבו שם התוס' טעם, שאינו לא לגנאי הגרים ולא לשבחם: לפי שהזהיר הקב"ה עליהם שלא להונוותם ואי אפשר שלא יצערם. אח"כ הביאו טעמו של ר' אברהם הגר. וכיאות לגר, פירש טעם לשבחם של גרים, לפי שהגרים בקיאים במצוות ומדקדקים בהם, קשים הם לישראל, שמתוך כך הקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין עושים רצונו, כעין שמצינו גבי הצרפית שאמרה: מה לי איש האלקים כי באת אלי להזכיר עוונתי, שמתוך שהוא צדיק גמור היה נראה לה שמזכיר ה' עונה.

מציאות זאת, היתה כנראה עובדא היסטורית, בתקופה שבה עם ישראל שמר תורה ומצוות בקפדנות, אך גם בימינו, אותם גרים שבאים להתגייר מתוך אהבת תורת ה' באמת ובתמים, הרי שהם מקפידים על שמירת מצוות הרבה יותר מישראל, כיון שקבלתם את התורה נובעת מתוך הכרה מלאה ורצון חזק מוקדם.

הגלות באה לצורך הגיור

עוד הביאו שם התוס' טעם, שמעורב בו לכאורה הגנות והשבח, ולכן הוא מוקשה מחמת עצמו: ויש מפרשים לפי שע"י הגרים, ישראל בגלות. כדאמר ר' אליעזר (פסחים פ"ז:); מפני מה ישראל מפוזרים בכל ארצות יותר משאר עכו"ם? כדי שיתוספו עליהם גרים. ודחו טעם זה מהאמור ביבמות (מ"ז.) עכו"ם שבא להתגייר, אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר? תדע שישראל דוויים וסחופים, וכל זה כדי שיפרוש, ומשום שקשים גרים, ומכאן, שאחר שיתגיירו קשים הם ע"כ. במלים אחרות אין הגרים קשים, אלא

הגויים שבגללם ישראל בגלות, ואדרבא, במדה וגרים מתגיירים, מקרבים את קץ הגלות, כמובן מאליו. פירוש זה האחרון, יכול רק להוכיח את כל העירבוב הרעיוני שנוצר מסביב לבעיית קבלת גרים. דברים ברורים שנאמרו לגנאי "קשים גרים לישראל כספחת", נדרשו ונתבארו לשבח, ונסתייעו ממימרא, שלכאורה, סותרת את כל השקפת ר' חלבו, כי דברי ר' אליעזר מורים בפשיטות שבחם של גרים, וכי לא חייבה ההשגחה העליונה את הגלות אלא בשביל הגיור.

אגב נציין, כי מרן החיד"א בספרו "מקדם לעין" כתב בשם רבני אשכנז: ישראל קדושים הם, כל דבר קדושה צריך תוספת ולכן נתוספו עליהם גרים. לעומת זאת, מענינת הערתו העוקצנית של המגיד מקוז'ניץ, על דברי ר' אליעזר הנ"ל: נשא עיניו למרום ואמר: רבש"ע למה לך הרווחים, הרם "קרן" ישראל עמך, הסתפק בגאולת הקרן ואל תחכה לרווחים.

הגיור בימי האבות

ואם הגענו לרעיון חסידי, נמשיך ברעיון חסידי אחר. נאמר באברהם: "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ודרשו רבותינו, שהכניסו תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר אנשים ושרה מגיירת נשים. הרב הקדוש ר' חנוך מאלכסנדר אמר: היכן הם כל אותם הגרים שגיירו אברהם ושרה וכו'. אלא, שכל זמן, שאברהם חי היו הגרים דבוקים באברהם שהיה בבחינת חסד, כשנפטר אברהם התחיל יצחק להנהיג העולם ולהורות להם דרכי ה', ופרשו ממנו, כי דרכו היתה בחינת גבורה, וסרו ממנו, ומעט מעט חזרו לסורם ונעשו גויים גמורים. וסיים: מזה רואים שכל אדם צריך להתחבר לצדיק וכו' (ספורי חסידים להגרש"י זיון, עמוד 35). גם זו גישה שלילית בעיקרה, אך אינה מוצדקת, ומפורש במדרש

(בראשית רבה פ"ד ב) שאברהם יצחק ויעקב גיירו גרים, ודייקו זאת מן המקרא: "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", מגיורי אביו, עיי"ש באורך.

המרחיק רחוקים סופו לרחק קרובים

זאת ועוד, כנראה היו גרים רבים נפוצים מגרי האבות, שכן יוסף במצרים נשא את אסנת והיא היתה גיורת, כמבואר במדרש, ונעתיק לשונו, כי המוסר היוצא ממנו מופלא מאד: א"ר אלעזר כתיב "בקשו את ה' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו", מהו אשר משפטו פעלו? שהוא עושה משפטו ופעלו כאחת. אתה מוצא הקב"ה תובע משפטם של גבעונים משאול וזוכר פעולתו של שאול לשלם לו שכר טוב. באותה שעה אמר דוד, וכי בשביל הגרים הללו עושה הקב"ה לעמו כן? א"ל הקב"ה אם תרחק את הרחוקים סופך לרחק את הקרובים. צא ולמד מיהושע רבך שבשעה שאמרו הגבעונים עלה אלינו והושיעה לנו ועזרנו, באותה שעה אמר יהושע, וכי בשביל הגרים הללו אנו מטריחים על הצבור, א"ל הקב"ה: יהושע, אם תרחיק את הרחוקים, סופך לרחק את הקרובים. צא ולמד מהיכן הוא מטעך לא מן הגרים, שנאמר ויולד ליוסף בארץ מצרים, וכתוב למטה אפרים הושע בן נון (במדבר רבה פרשה ח' ד') והדברים נפלאים ומדברים בעד עצמם: המרגיל עצמו במדת ההרחקה, סופו שירחק גם קרובים.

הגרים משתייכים בטבעם הנשמתי לעם ישראל

מדרשי רבותינו, העוסקים בשבח הגיור, רבים הם וקצר המצע מלצינם. נסתפק בשני מאמרים נוספים, כדי להמחיש ולהעמיק את הניגוד הרעיוני והמחשבתי בבעיית הגיור, לפני שנבוא לדון בצד ההלכתי של הנושא.

א"ר יצחק, מאי דכתיב רע ירוע כי ערב זר, רעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים וכו' (יבמות ק"ט:). והתוס' דחקו לפרש, דהיינו היכא שמשיאין אותם להתגייר או שמקבלים אותם מיד, אבל אם הם מתאמצים, יש לנו לקבלם, שהרי מצאנו שנענשו אברהם יצחק ויעקב שלא קבלו לתמנע וכו' והיתה פלגש אליפז ונפק מינה עמלק דצערניהו לישראל, ויהושע קבל רחב, ונעמי לרות וכו'. והנה קושיתם של התוס' ברורה ביותר, שהלא הלכה מפורשת היא שמותר לקבל גרים (וכפי שנראה להלן אפילו מצוה), ולמה רעה על רעה תבא למקבלי גרים. אבל תירוצם דחוק ביותר, שהלא כתוב רעה תבוא ל"מקבלי" גרים (ולא למשיאין אותם להתגייר). ועכ"פ משמע, שהוא דבר שאינו רצוי.

ולעומת זאת, הנה לשון רבותינו במדרש, שמעלה את חשיבות הגיור כהשלמת החסר בטבעו של עם ישראל: אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך, אתה נותן לתוכו כמה שומשמים וכמה חרדלין והן מחזיקים, כך כמה גרים באו וניתוספו בישראל (שיר השירים רבה פרשה ו' י"ז בסופו). מכאן, שמקום שייר הקב"ה בעם ישראל מלכתחילה, דוגמת המקום המצוי בין אגוזים, שיבואו גרים ויתוספו לישראל, ומשמע שהגיור הוא בטבע ומהות האומה. בהקדמת דברים אלה מתבארים, כמין חומר, דבריו של מרן החיד"א (בספרו "מדבר קדמות" ערך גר) שכתב: בחזן לשון הזהב שאמרו, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולא אמרו גוי שנתגייר, להורות כי זאת לפנים ממעמד הר סיני שקיבלנו התורה שם נמצאה נפש הגר, ודברי רז"ל ידועים, דנפשות הגרים עמדו במעמד הר סיני, ונמצא שמאז הימים נפש זו עמדה ונשארה במעמד הנפלא של הר סיני עד היום הזה, ושפיר אמרו, גר שנתגייר ע"כ. וזה ביטוי נפלא למאמר רבותינו, שמקום שימר הקב"ה לגרים בתוך ישראל כריוח שבין אגוזים. ועיין עוד בשבועות ל"ט. ושבת קמ"ו. והדברים ארוכים.

בגיוור הכל לפי ראות עיני ב"ד

הנה ניגודים אלה הם כולם בשטח הרעיוני, אך מצאנו ניגוד זה גם בשטח ההלכתי-מעשי, וכאן הדבר דורש בירור ועיון:

תנו רבנן, מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי, אמר לו כמה תורות יש לכם? אמר לו שנים, תורה שבכתב ותורה שבע"פ. א"ל שבכתב אני מאמינך ושבועל-פה איני מאמינך, גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנזיפה. בא לפני הלל גיירו. יומא קמא א"ל אבג"ד, למחר אפיך ליה. א"ל והא אתמול לא אמרת לי הכי א"ל לאו עלי ידי קא סמכת דעל-פה נמי סמוך עלי. (שבת ל"א.) ופירש"י הוציאו בנזיפה. דתניא הבא להתגייר וקבל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו. גייריה וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו. דלא דמיא הא, לחוץ מדבר אחד, שלא היה כופר בתורה שבע"פ, אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה, והלל היה בטוח שאחר שילמדנו יסמוך עליו ע"כ. פירוש דבריו, ש"כופר" הוא זה הכופר אחרי החקירה בכל חלקי הסותר, אבל זה לא חקר ולא נוכח אלא שלא היה מאמין וכו' לכן הובטח שאחרי שיברר אמתת הדברים, ישוב ויאמין (הרש"ש שם). מעתה צריך ביאור שמא זו מחלוקת חדשה בעיקר דין קבלת גרים, אם יכול הדיין לסמוך על חכמתו או לאו, שאל"כ מה חשב שמאי שהוציאו בנזיפה. שוב מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל, גייריה, א"ל דעלך סני לחברך לא תעבד, זוהי כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור (שם). גם בזה פירשו התוס' (יבמות ק"ט: ד"ה רעה) שידע הלל, שסופו להיות גר גמור, היינו כנ"ל וכפירוש רש"י.

שוב מעשה בנכרי אחר, שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר, שהיה אומר: ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד, אמר הללו למי, אמרו לו לכהן גדול... בא לפני שמאי אמר לו גיירני

על מנת שתשימוני כהן גדול, דחפו באמת הבנין. בא לפני הלל גייריה. א"ל כלום מעמידים מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למד. הלך וקרא, כיון שהגיע והזר הקרב יומת... נשא ק"ו בעצמו... בא לפני הלל א"ל: ענותן הלל ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה (שם). וגם כאן קשה שהלא שנינו איש שנתגייר לשום אשה וכו' וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים וכו' אינן גרים. ותירצו התוס' (יבמות כ"ד. ד"ה לו) בטוח היה הלל, שסופו לעשות לשם שמים, וגם זה כפירוש רש"י במסכת שבת. מעתה, רש"י עצמו שפירש דבר זה במעשה הראשון בלבד, סמך על המעיין שאותו תירוץ שייך גם באחרונים.

מכאן יוצאת לכאורה הלכה, שאף מי שבא להתגייר לשום אישות, או לשום שולחן מלכים, והדיין בטוח בו, שסופו לעשות לש"ש מותר לגיירו, ואין דבר זה מפורש בהלכה. והנה המהרש"א במס' שבת כתב שבאמת הלל לא גיירו עד לאחר כך, שידע שגור אסור בכהונה, ומ"ש גייריה היינו, שקבל עליו לגיירו. ושוב הקשה א"כ היאך למד תורה בעודו גוי? ותירץ, כיון שקבל עליו להתגייר שרי ללמוד תורה ע"כ.

והלכות רבות יש ללמוד מכאן. אלא שכל תירוץ המהרש"א קשה, שגייריה אין פירושו קבל עליו לגיירו, וע"ק לי, למה לא פירש גם שתי המעשיות הראשונות, באופן זה שלא גיירו ממש? ולמה לא ניחא ליה למהרש"א בתירוץ רש"י ותוס', שבטוח היה בו שסופו לעשות לשם שמים? ויותר קשה מכל הוא, מה באמת חשב שמאי כאשר דחפו באמת הבנין. שמא מחלוקת היא אם יכול דיין לסמוך על חכמתו ובטחונו, שסופו לעשות לש"ש או לאו. ומחלוקת מעין זו, לכאורה, אינה מצויה כלל בהלכה?

ובאמת כך כתב מרן הב"י (יו"ד סי' רס"ח בסופו) אחרי שהעתיק דברי התוס' הנ"ל ביבמות כ"ד וז"ל: ומכאן יש ללמוד דהכל לפי ראות עיני בית דין עכ"ל. מעתה פשוט וברור שגם שמאי וגם הלל

צדקו, כל אחד לפי ראות עיניו נהג עם הבאים להתגייר. ומכאן פתח גדול להלכה, בכל מקרה של קבלת גר, יש לרדת לסוף דעתו ונפשו של המועמד, ורק אחרי התרשמות יסודית של בית-הדין, להחליט על קבלתו או דחייתו, אף שבא לשם שררה או אישות וכדומה (ועיין בש"ך סי' רס"ח ס"ק נ"ג).

ועתה חלה עלינו חובת ביאור, מה טעם השאירה תורה פרט חשוב זה של קבלת גרים "לפי ראות עיני הדיין", והלא טוב יותר היה להשאירה במסמרות נטועים, שכל הבא להתגייר לשום אישות או שולחן מלכים וכדומה, שידחוהו מיד, שהרי לא מצאנו הלכות אחרות המסורות לפי ראות עיני בית-דין בעניני איסור והיתר (פרט למקרים בודדים בדיני ממונות).

מדוע לא גייר עזרא את הנשים הנכריות ?

ואחרי יתר התבוננות, נראה ששאלה זאת מרחיקה לכת בזמן ובמקום, כי הנה מצאנו שעזרא הסופר, גזר אומר לגרש את כל הנשים הנכריות שנישאו לישראל, ואפילו לא דן בהיתר גיורן. ואנו הלא מעשים בכל יום שכל בתי הדין מגיירים בני ובנות זוג שנשאו לישראל, ועל מה סומכים ? שכן, אם אמנם גיור זה מותר, מדוע עזרא לא נהג כן ? וקרע משפחות רבות, נשים מבעליהן וילדים מאבותיהם ?

ודעת המחמירים לאסור גיור זה, ידועה ומפורסמת (ה"דבר-חיים" חאה"ע ב' סי' ל"ו. השו"מ מהדו"ת ח"ג סי' ל"ט. מוהרח"פ ברוח-חיים סי' ט"ז ועוד) והסתמכו על התוספתא המפורסמת (יבמות כ"ד :) הנטען על נכרית ונתגיירה, לא ישאנה משום חשש שיאמרו שנתגיירה שלא לש"ש. וכל זה אפילו אחרי שנתגיירה, וכ"ש שאין לגיירה מטעם זה עצמו, שאין זה גיור לש"ש אלא לשם אישות. ועד אחרון מרן הרב קוק זצ"ל שענה לשואליו : לא אדע מאן ספיין ומאן רקיע לעבור על דברי התוספתא, וחלילה לשום בד"ח ליתן

רשות לגיירם לכתחילה ולא להכניסם בחו"ק אחרי שנתגיירו (דעת כהן סי' קנ"ה) והדברים ארוכים.
 אך רבו, כמו רבו, המתירים, המפורסמים שבהם: דעת הגאון בשו"ת אחיעזר, שהסכימה דעתו כדעת הגרש"ק בשו"ת "טוב טעם ודעת", על יסוד דעת הרמב"ם בתשובותיו פאר-הדור. ועוד ארוכה הרשימה, ואין צורך לציין, כי כבר פרץ המנהג להתיר גיור נשים נכריות הנשואות לישראל, ואף שהכל יודעים מה כונת הגיורת, וטעמם ונימוקם עמם, כדי להציל האיש מאיסור נשג"ז, וגם לטהר זרעו מכאן ולהבא, ועוד מתוך החשש שמא יגרר הוא אחריה וישתמד, וכל זה מפורסם וידוע ברבים מגדולי האחרונים. ולענ"ד, יש להוסיף עוד טעם, שגם בניו מהנכרית אעפ"י שגויים הם כאמם מן התורה, אבל מדרבנן, יש סוברים, שהם זרעו של ישראל (עיין ברמ"א חלק אה"ע סי' ט"ו סעיף י'), וע"י גיור האם נפתח פתח לגייר גם את הבנים כידוע.

והנה, מרן הגרב"צ עוזיאל זצ"ל הוסיף טעם להיתר: "שגוייה זאת הנשואה לישראל בהכנסה בברית היהדות תתקרב יותר ויותר אל משפחת בעלה ותורתו" (משפטי עוזיאל ח"א חיו"ד סי' י"ד). והוסיף עוד היתר גם בגוי שרוצה להתגייר, כדי לישא בת-ישראל שהתאהב בה, והסכימו להינשא זה לזה, גם כשהוא בגויותו ונטה להתיר גם במקרה זה מפני הטעם, שמ"ש אין מקבלין גרים לשום אישות הוא מפני וכו' ובלבו קשור לקדמותו, הלכך, כל שניכר הדבר שהנישואין, או כל טובת הנאה אחרת, אינם מכריחים אותו לכך, אלא שהיו אמצעים לקרבו אל היהדות אנו אומרים שסופו להיות יהודי. כלומר: שגם אחרי השגת מטרתו שבגללה התגייר יהיה יהודי מאהבת היהדות. וזו כוונת התוס', שהלל היה בטוח שסופו לעשות לשם שמים וכו' אף שעתה גלוי הוא לשם דבר אחר, וכדברי הגהות המרדכי, שאם יש כונה לשום תועלת יחד, עם מחשבה לש"ש, מקבלים אותו (מרדכי יבמות פרק החולץ). ופשוט ביותר, שאם

משתכנעים ב"ד באמת ובתמים, שכך הם פני הדברים, הלא אלה הם דברי מרן, שהכל תלוי לפי ראות עיני ב"ד וכמעשה דהלל (אך עיין לקמן מה שנעתיק מתשובת מרן הרב קוק זצ"ל ב"דעת כהן" סי' קנ"ד).

אלא, שבכל זה לא נגעו עדיין גדולי האחרונים, בשאלה מדוע עזרא הסופר גירש את הנשים הנכריות? ומרן הרב עוזיאל זצ"ל, כאשר נשאל אודות הנכריות הנשואות לישראל העולות ארצה, כתב בתשובתו: ש"הדין נותן לעשות כעזרא בשעתו, אולם חוששני מאד שאין ידינו תקיפה ואין פושעי ישראל אלה שנשאו נשים נכריות, מוכנים לענות: כדבריו כן נעשה. לכן מוכרחים אנו לצדד בהיתר גרותן של אלה וכו' (שם מהדו"ת חיו"ד כרך א' סי' ס"ה). בודאי שצדק הרב בדינו, ופוק חזי, שכל בתי הדין עתה, כבר נוהגים כן בפשיטות, אך השאלה בעינה עומדת, מדוע התאכזר עזרא, וניצל את העובדא שאמרו לו "כדבריו כן נעשה" ולא צידד בהיתר גירותו, ואף לא עשה שום נסיון לתהות על אפשרות כזאת?

האם יש מצוה בקבלת גרים ומדוע לא נזכרת בתורה?

מתוך עיון בשאלה זאת, נראה שיש מקום להוסיף ולחקור, איך נמנע עזרא מלקרב נפשות תחת כנפי השכינה וגזר אומר לגירוש הנכריות, אם אמנם נראה, וכך האמת, שיש אפשרות הלכתית לגיירם וככל הנ"ל, שמא אין זו מצוה?

הנה נראה, כי באמת לא נזכרה מצוה זאת במפורש בשום מקום בתורה. נזכר ענין הגיור בדרך אגב, אך לא מצוה שיש לעשותה, נאמר: וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' וגו' אמנם אין זו מצוה מחוייבת, שיש לה זמן מסויים, ואף אין שום חיוב לרדוף אחריה, אבל יכולה היתה תורה לכתבה לפחות כפי שכתבה מצות גט, והיה אם לא תמצא חן וגו' וכתב ספר וגו', וכן כאן, כי יבוא הנכרי וגו'.

וקבלתו והיה כאזרח הארץ וגו'. ומצאנו בגמרא, שהוא עכ"פ מצוה, שכך אמרה הגמרא על דברי המשנה, מטבילין אותו מיד, מ"ט שהוי מצוה לא משהינן (יבמות מז:). משמע שהיא מצוה. ויש שמנו אותה ממנין המצוות (זוהר הרקיע לרשב"ץ עשין מ'), ויש שכללו במצות אהבת הגר (הר"י אלברצלוני). ומן אחרונים כתבו, שהיא נכללת במצות אהבת ה', שכן אמרו ואהבת את ה' אלקיך אהבהו על הבריות כאברהם אביך וכו' שהיה מגיירם וכו' (הר"י פרלא בפירושו לסהמ"צ של רס"ג. ועיין באנציקלופדיה התלמודית ערך גרות). עכ"פ מוני המצוות לא מנוה כמצוה בפני עצמה. ואף אלה שמנוה הרי שיש לתמוה מפני מה התורה לא כתבה מצוה זאת במפורש, ככל יתר המצוות, והסתפקה בהכללתה במצוה אחרת, כיון שעכ"פ יש מצוה בקבלת גרים.

ישוב כל התמיהות הנ"ל

לסיכום עומדות בפנינו שלש תמיהות:

- א. מפני מה השאירה תורה עניני קבלת גרים לפי ראות עיני הדיין?
 - ב. מה פשר תקיפותו של עזרא הסופר לגרש את הנשים הנכריות, אם אפשר לגיירן כפי שבאמת כך ההלכה?
 - ג. מה טעם לא קבעה תורה מצוה מפורשת לקבלת גרים, כיון שעכ"פ מצוה היא?
- התמיהה האחרונה, מסבירה ומתרצת את הקודמות. אילו כתבה התורה מצוה מפורשת לקבלת גרים, היתה אז מצוה זאת ברורה ומוגדרת ומחייבת כל דיין וכל דור, וכל הבא להתגייר, ושלמו בו כל התנאים המאפשרים קבלתו, היה חיוב גמור לקבלו, וללא שום אפשרות לדחותו. וכן להיפך, כל עוד לא שלמו כל התנאים המתירים קבלת גר, אי אפשר היה בשום פנים לקבלו, וזה אשר

רצתה תורה למנוע. כתבה את ענין קבלת הגרים, רק אגב עניינים ומצוות אחרות, ומשם ניתן לנו ללמוד עקרונית מצות קבלת גרים, אך כיון שלא כתבה אותה בפירוש, רמזה, שאין היא מצוה מחוייבת עכ"פ, ולא בכל פעם שיבוא גוי להתגייר, כבר חלה חובה על הדיין לקבלו, כי אילו היה כן לא היה רשאי עזרא לדחות את הנשים הנכריות, והיה מחוייב עכ"פ, לברר ולחקור כל אחת מהן, שמא יש בליבה רצון כנה להסתפח לתורת ה', אף אם הדבר בא בשעה זאת מתוך אהבת בעלה, וכמבואר לעיל מדברי המרדכי. והלא גם רות המואביה נמשכה לעם ישראל מתוך אהבת חמותה בעיקר, כאמור ורות דבקה בה, והדגישה זאת באמרה "עמך עמי ואלקיך אלקי", תלתה הכל בעמה ואלקיה של נעמי, ולא באהבת אלקי ישראל סתם, אלא כיון שבאה לאהבת עם ה', ולא חשובה הדרך, הבינה נעמי שעומדת בפניה גיורת-צדק וקבלתה. כך חייב היה גם עזרא הסופר לנהוג, אילו קבעה תורה מצוה מפורשת של קבלת-גרים. אך זה היה רצון התורה, שלא תהא מצוה זאת מחוייבת, עכ"פ אלא מסורה לכל דיין ומנהיג בדורו, להחליט לפי ראות עיניו, בין לקולא בין לחומרא. לחומרא: כעזרא הסופר, שללא ספק היו נגד עיניו שיקולים רבים ומכריעים לנהוג כפי שנהג. ההשערות יכולות להיות שונות ומגוונות (דרך משל, גדר פרצת נישואי תערובת, ביצור כללי של חיי הדת ע"י יד תקיפה בענין זה וכדומה), אך החשוב הוא, העקרון שעזרא רשאי היה לנהוג כך לפי ראות עיניו, אף שמצד הדין יכול היה לצדד בגיורו. ולקולא, כפי שנתבאר בראשית דברינו, כאשר בא גוי ואומר שרוצה להתגייר כדי שימנוהו כהן-גדול (וכמו"כ אם אומר, שמתגייר מפני שאהב בת ישראל) אם רואה הדיין, שאיש זה בגלל סיבה צדדית זאת, עומד הוא להתקרב לעם ישראל בכל לבו, מצוה לגיירו, ולזה בדיוק כיוונה תורה, כאשר השאירה הכל לפי ראות עיני הדיין, ועוד נשוב לדבר להלן בפרט זה.

לסיכום, רצתה התורה שמצות קבלת גרים תידון תמיד כהוראת שעה, כל דור וכל דיין במקומו יחליטו, אם לקבל גר או גרים, לפי תנאי הזמן והמקום.

זרעם של גרים טוב הוא

דמות ראייה, לעיקר הרעיון הנ"ל, מצאתי במדרש: "ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים" וגו' א"ר אמי בשם ריב"ל, אחר שאמר לעדה ולמזבח ה', מה צורך לומר אל המקום אשר יבחר? אלא תלאו יהושע, בדוד, אמר, אני איני לא מקרבן ולא מרחקן, אלא מי שהוא עתיד לבנות בית-הבחירה אם דעתו לקרב יקרב, לרחק ירחק, וכיון שבא דוד וראה שהיו אכזרים — ריחקו, אף עזרא ריחקו, דכתיב והנתינים יושבים עופל וגו' (במדבר רבה, נשא פרשה ח' ד').

עוד מצאתי באותו מדרש, טעם להקל בקבלת גרים, מפני שזרעם של גרים טוב הוא ובנים כשרים יוצאים מהם: אשתך כגפן פוריה; אעפ"י שאשתו נתגיירה ואינה מבנות ישראל הרי היא כבנות ישראל וכו' בניך כשתילי זיתים, מה הזית הזה זיתים לאכילה זיתים ליבש וזיתים לשמן, ושמנו דולק (יפה) מכל השמנים, ואין עליו נושרים, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, כך באים בני הגרים, מהם בעלי מקרא, מהם בעלי משנה, מהם משא ומתן, מהם חכמים, מהם נבונים ומהם יודעי דבר בעתו, יש להם זרע קיים לעולם וכו' הנה כי כן יבורך גבר ירא ה', שכן מצינו באברהם ושרה שהיו גרים והיה אברהם ירא ה' וכו' (שם. ועיין עוד באורך רב משבחי הגרים). ואולי, שזה היה מקור דברי ה"ספר חסידים" שכתב: כל שיש לו לב טוב ולוקח גיורת, שיש לה לב טוב וצנועים וגומלי חסדים ונעימים במשא ומתן, מוטב להתחתן בזרעם מלהתחתן בזרע ישראל שאין בהם מדות אלה, לפי שהזרע של גר יהיו צדיקים וטובים (ספר חסידים סי' שע"ז). וכבר נזכר בש"ס ענין זה שהכל מתרצין לישא

גיורת (הוריות יג.). וכבר הוכיחה ההיסטוריה, שבניהם של גרים זכו והגיעו למעלות גדולות בתורה, כר' מאיר, ר' עקיבא, שמעיה ואבטליון ועוד רבים.

הגיור בימי הבית השני

נקדים עתה פרשה היסטורית, בעניני גיור מימי הבית השני, כדי להעמיק משמעות המושג "הכל לפי ראות עיני הדיין", וכהקדמה להבנת הבעיא בתקופתנו:

בסוף ימי הבית השני, התפתחה תנועת גיור רחבה ביותר. מספר היהודים במצרים היה כמיליון, בסוריה ובאסיה הקטנה כמיליון ומחצה, באירופה ואפריקה כמיליון, ובבבל כמיליון. מספרים אלה לא נבעו מהגירה, שהלא בא"י גופא לא היה אז מספר כה גדול של יהודים. לדעת היסטוריונים מוסמכים, גרמה לכך תנועת גיור רחבה. לאותה תקופה, שייך הסיפור שבש"ס על גיור מלכי בית חדייב, מונבז המלך והלני המלכה, ואין ספק שכמותם עשו המונים רבים.

יוסף בן מתתיהו, ההיסטוריון המובהק של הימים ההם כותב: ואף אצל ההמונים יש זה כבר קנאה גדולה לעבודת האלקים שלנו. אין עיר של יונים, או של ברברים, או איזה מקום שיהיה, ואין עם אחד, שלא חדר לתוכם המנהג של שביתת השבת, כמו שאנו נוהגים אותו, ושאין נשמרים שם הצומות, הדלקת הנרות והרבה מדיננו, בדבר מאכלות אסורים, והם מנסים ללכת בדרכי האחוה השוררת בינינו ולגמול חסדים, ולאהוב את המלאכה ולהתחזק כמונו בעת גזירה על דתינו. ומה נפלא הדבר, לא ההנאה מביאה לידי זה ולא מקסם אחר, רק כח התורה בעצמה, כי כמו שהאלקים ממלא את כל העולם, ככה פשטה התורה בכל זרע האדם. יתבונן נא, כל איש בעירו ומשפחתו ויראה את אמיתות דברי (נגד אפיון ב—לט). בגניזת פוסטאט שליד קהיר, נמצאה ברכת הצדיקים בנוסח זה:

על גרי הצדק יהמו רחמיו ותן לנו שכר טוב עם עושי רצונך בא"י מבטח לצדיקים. לפי נוסח זה הגרים הם כל עיקרה של הברכה ודוק. אך הגיור, ברובו הגדול, היה בקרב הנשים. יצויין, שכאשר "ארגנו עובדי אלילים תושבי דמשק התנפלות על היהודים, הסתירו זאת מנשותיהם היוניות, שכמעט כולן היו דבקות בדת היהודית" (יוסף בן מתתיהו בספרו מלחמות ב' כ' ב'). וגם מקורות זרים מאשרים זאת. היסטוריון שונא ישראל מאותם הימים, כותב: "אם האב הולך בטל בכל שבת ושבת ואינו מעריץ אלא את כח העננים והשמים, וחושש לבשר חזיר כמו לבשר אדם, או הבן לא רק נזהר בכל אלה אלא גם מל את ערלתו, מבזה את החוקים הרומיים והוא לומד ומקיים ומעריץ את המשפט היהודי שמסר משה וכו', שרק את הנימולים יש להוליך את המעין המבוקש. השקפותיו השליליות על היהדות אינן מבטלות במאומה את העובדות ההיסטוריות, על תנועת גיור רחבה, שהפרעה בגלל המילה.

היתה זאת תקופת פשיטת רגל של האליליות, והיהדות כבשה לבבות רבים מאד, ומתוך הנ"ל נראה, שהדבר אשר גרם עיכוב לגברים להספח אל בית ישראל היה — המילה. כן גם מעיד יוסף בן מתתיהו (בקדמוניות כ' ב' ד'), שכאשר שמע מונבו המלך, שאמו ואשתו התגיירו רצה גם הוא להמול אלא שאמו מנעה זאת ממנו, וחנניה סוחר יהודי (שגייר את אמו ואשתו) ייעץ לו לבל יימול, באמרו: "אפשר לירוא את האלקים גם בלא מילה, העיקר לשמור על מסורת האבות של היהודים וזה חשוב מן המילה".

יתכן, שהד קלוש לבעיא חמורה זאת של הגוים מצאנו בש"ס: ת"ר גר שמל ולא טבל, ר"א אומר הרי זה גר, שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו. ר' יהושע אומר, טבל ולא מל הרי זה גר, שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו. וחכמים אומרים טבל ולא מל, מל ולא טבל אינו גר, עד שימול ויטבול. ומפרשת הגמרא: בטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגי דמהני (ר"ל ר' אליעזר ור' יהושע), כי

פליגי, במל ולא טבל וכו' (יבמות מ"ו), ופשוט שהלכה כחכמים, אך כנראה, שגרים שהמילה הקשתה על גיורם, חשבו להכנס תחת כנפי השכינה בטבילה בלבד, כאמותינו. ואכן ר' אליעזר ור' יהושע סברו, שגירותם תופסת.

מי יכול לתאר בזמנינו אפשרות לקבל גרים בהמונים ללא מילה? דבר זה, היה אפשרי לפחות תיאורטית:

מפורסם הסיפור במלך כוזר, שהחליט לקבל את תורת האמת והאמונה הצרופה וכו': "נשא ונתן עם גדולי ישראל שבדורו, רצה איפוא, להתגייר ולגייר את כל עמו, רק תנאי אחד רצה להתנות ובשביל תנאי זה נתפרדה החבילה. הוא רצה, שיוותרו על מילת הקשישים, יתגיירו ע"י טבילה בלבד וימותו בערלתם והנולדים ימולו, וכך יצא הדבר, שבדור הבא יהיו כולם יהודים שלמים. הרבנים סרבו להסכים לתנאי זה. אחרי מאות שנים הצטער הגאון המפורסם ר' יהושע'לה מקוטנה ואמר: לא טוב עשו, שדחו עם רב וגדול מלהסתפח בנחלת השם" ("הכרם" בעריכת הרב פרנקל, אלול תשט"ז. מאמרו של א"ש אלברג).

מכל הנ"ל ניתן ללמוד, כמה רחב ועמוק הוא המושג ההלכתי בענייני גיור: "הכל לפי ראות עיני הדיין" ודוק היטב.

הגיור בתקופתנו

עתה, נבוא לבירור מהות הגיור בימינו והצעת פתרונה על פי ההלכה:

שלשה סוגי גרים קיימים בזמננו:

(א) גרי צדק כפשוטו. אלה המגיעים ליהדות מתוך עיון בכתבי הקודש המקודשים גם להם, תופסים ומבינים בדעה צלולה, שכל הפרשנות הנוצרית של כתבי הקודש, השילוש והמשיחיות וכדומה, היא סילוף מוחלט, ומתערערת אמונתם שעל ברכיה חונכו. נוסף

לכך, הקמת מדינת ישראל יצרה משבר עמוק ביסודות האמונה הנוצרית, שגרסה משך מאות בשנים, כי העם היהודי גלה מארצו ונרדף ע"י ההשגחה העליונה בגלל זאת שלא קבל את האמונה המשיחית. וסופו הוא לקבלה. עתה, עיניהם רואות בהתמוטטות כל התיאוריה הזאת, עם ישראל נשאר עם-הבחירה, ההשגחה העליונה שבה להאיר לו פניה ולהשיבו לארצו, ומכאן, שכל יעודי הנבואה לאחרית הימים עוד עתידים להתקיים, כפי שגרסה היהדות כל משך שנות היותה נרדפת, והמשיח המקווה טרם בא, אלא שעתיד עוד לבוא.

לגבי אלה, שכל מטרתם חיפוש האמת ודאי שגיורם הוא מצוה ממש. (ב) נישואי תערובת שנגרמו עקב השואה, או כתוצאה ממנה, ובמקרה הגרוע, כתוצאה מהתרחקות מקיום תורה ומצוות, דבר הנפוץ ביותר בארצות הרווחה. לגבי סוג זה, כבר כתבנו לעיל שהוא דומה לימי עזרא הסופר, אך כבר נהגו עתה כל בתי-הדין בארץ-ישראל לגייר מקרים כאלה. אך בחו"ל, נהגו בתי-דין חשובים ורבנים יראים ושלמים להמנע מגיור, כי שם הלא נשאר הגר במחיצת בני אמונתו, ולמעשה כל הגיור הוא לשם אישות בלבד, ואין קבלת מצוות מצויה שם בכנות כמעט כלל. ועוד, שהוא גדר של ממש לפירצת נישואי התערובת וההוכחה — קהלות, שהקפידו על כך שמרו על טהרתן. וכתב מרן הרב קוק זצ"ל (בדעת כהן סי' קנ"ד) שכל הרוצה באמת להתדבק בקדושת ישראל, שיבוא לעיקו"ת ירושת"ו, ויחקרו וכו' ויכנסו באמת תחת כנפי השכינה.

הבאים להתגייר לשם אישות ממש, כדי לשאת גוי או גויה בהיתר, לדעתם, הבעיא קשה ביותר, כפשוטה, הרי היא גיור שלא לשם שמים, אך כבר העתקנו לעיל תשובה של מרן הרב עוזיאל זצ"ל, שניסה למצוא פתח היתר גם למקרה כזה. לענ"ד, אפשר למצוא פתח היתר לגיור מעין זה, אם הצד היהודי

הוא דתי, אז יש יסוד היתר כפי שכותב הרב זצ"ל שם, שאם יש כונה לשם תועלת יחד עם מחשבה לש"ש, מקבלים. כי יש תקוה שהמתגייר ישוב עקב הכונה לשם אישות, גם לשם שמים וייהפך ליהודי שלם. כי תיאמר האמת: הקושי בגיור בימינו, אינו נובע מן הגויים אלא מן היהודים. בתוך עם שכולו, או רובו המכריע שומר תורה ומצוות היתה בעית קבלת גרים קלה ביותר. אך עתה כאשר יוצא הגר מבית-הדין אל הרחוב היהודי, התקוה שייהפך ליהודי שלם היא קלושה ביותר, וההיפך היא האמת.

ג) מכאן לסוג השלישי, החדיש של הגיור בימינו. הצד החילוני של מדינת ישראל. כל אותו זוהר חלוצי של הקרבה ומסירות נפש הנראה במדינת ישראל, שאף כי אותם שחיים ממש בתוך אותו מעטה זוהר אינם יכולים לראותו, הרי מרחוק מדינת-ישראל, היא באמת כוכב אור לכל מי שעינים לו. אין כאן חיי שעמום ובטלה, צבירת הון לשם הגדלת השעמום וחוזר חלילה, אלא חיי תוכן של יצירה ובנין, מלאי טעם. נוסף, על הילת התהילה והתפארת של הנצחונות הצבאיים.

אור זה, קורץ לצעירים וצעירות אכולי שעמום רוחני בארצותיהם, ובאים לישראל, לא אל תורת ישראל הם באים, כי למעשה אין הם מכירים אותה, אלא הם מאוכזבים מריקנות חייהם ומוצאים טעם בחיי היצירה בישראל.

שוב נציין, אילו היו חיי העם היהודי חיי תורה ומצוות, היה גם גיורם של אלה קל, כאותו שבא להתגייר כדי שימנעו כהן-גדול, או כמי שבא להתגייר לשם אישות, ובטוחים שישוב להיות גם לש"ש. "לפי ראות עיני הדיין" אפשר להקל בגיורו. אבל, כאשר כל הבאים עתה אלינו, מתוך מניעים שלהם נתקלים בחברה חילונית שאינה שומרת תורה ומצוות, מה התקוה שעוד ישובו להיות גרי-צדק לש"ש? אדרבא, "לפי ראות עיני הדיין" נראה להיפך, שאין לכך שום תקוה.

הצעת פתרון עפ"י ההלכה

הסוג השלישי, שמנינו לעיל נחלק לשנים: כאלה שבאים וטוענים במפורש, שאין להם שום ענין בתורת ה', וכל אהדתם היא למדינת-ישראל ועמה. אלה פשוט שאסור בהחלט לקבלם, עם כל הכבוד וההערכה לכנותם. אבל אלה הבאים להסתפח מתוך אהבת מדינת-ישראל, אך אין להם שום התנגדות להסתפח גם לתורת ה', אף שעיקר כונתם, מעיקרה, לא היתה לש"ש, כבר נתבאר לעיל שיש דרך אפשרית לקבלם, כיון שכונתם גם לש"ש, ורות תוכיח, מתוך רצונה ל"עמך" נסתפחה ל"אלקיר" וקבלוה, אף שמתחילה באה מאהבת חמותה, כמבואר במקרא: ורות דבקה בה.

אך כיון שנקבע בהלכה ש"הכל לפי ראות עיני הדיין", יש כאן שני שיקולים, צבורי-כללי, ופרטי. יש לשקול עקרונית אם השעה מחייבת קבלתם של אלה לגיור, וזה מוטל על הרבנות הראשית לישראל להחליט. אך לענ"ד נראה כהצעה בלבד, שכיון שלמרביית הצער אם לא יגיירום, ייטמעו לאט לאט בתוך עם ישראל בגיותם, יש לשקול שקבלתם עדיפא מדחייתם. אך קיים גם שיקול פרטי, חובה לבדוק כל מקרה בנפרד ולהשתכנע כי אכן יש בכונת המועמד להסתפח על בית ישראל בכנות.

מובן, שאם תפול החלטה להתיר קבלת הנ"ל, יש צורך גדול לחנכם באולפנים מיוחדים להכרת היהדות, להחדיר בהם אהבת תורת ה' ומצוותיה בכל מדת האפשר, ואף אולי, לארחם בשובים דתיים זמן מה, כדי שתהיה קבלתם בשעה שיש נטיה בלבם להסתפח גם לתורת ה' ולא לעם ישראל בלבד.

האם ישמרו אחרי גיורם תורה ומצוות

הנה, יש מרבני האחרונים, שדעתם להחמיר בקבלת גרים כאלה, מן הטעם: "שמי שקבל עליו כל התורה כולה חוץ מדקדוק אחד

אין מקבלים אותו", ואלה ודאי שלא ישמרו כל התורה ומצוותיה, ולכן אין לקבלם. וטעות היא בידם, כי זה איירי בגר שבא מתחילה ואומר אקבל כל התורה חוץ מדקדוק זה, שאין דעתי סובלתו, מפני שחקרתי ובררתי ובאתי למסקנא שאינו נכון, זה אין מקבלים אותו, אבל מי שלא למד ולא חקר ולא הבין, ודוחה דקדוק מסויים, או אפילו כל תורה שבעל-פה, עדיין אינו כופר, וכמו שביארנו לעיל ממעשה דהלל, שאפשר לקבלו אם יש לקוות שאחרי שילמד יקבל וכמו שנתבאר. וכ"ש, מי שכלל לא הודיעוהו המצוות כולן, שאינו יכול שלא לקבל. והלא מבואר שמודיעים אותו מקצת מצוות קלות ומקצת חמורות ובודאי שלא כל המצוות. מעתה, איך אפשר בכלל לקבל גרים, הלא לא קבל כל המצוות כולם? אלא, שאם קבל באופן כולל כל התורה ומצוותיה מבלי שידען, ולמחרת כאשר ישמע וילמד, לא יקיים את כולם מתוך הרגלו בהיותו גוי, או מתוך תיאבון, כרבים מישראל שאינם מקיימים כל מצוות התורה, זה גר גמור וכישראל חוטא לכל דבר, ובלבד שבשעה שעמד להתגייר קבל בתום לב לקיים תורה ומצוות, והדברים ארוכים מאד, ואין להאריך יותר בנקודה זאת, המסורה לעיני הדיין והשתכנעותו בשעת קבלת המצוות.

וידועה כל המחלוקת הענפה בנקודה זאת בין גדולי האחרונים, וכמו שכתבנו נראה נכון לכל מעיין ישר הולך. גדולה מזו כתב בשו"ת אחיעזר ח"ג (סי' כ"ו אות ד') שאפילו המקבל עליו כל המצוות, אלא שבדעתו לעבור לתיאבון, אין זה חסרון בדין קבלת המצוות עיי"ש, וכ"ש כאשר אינו מכוון לכך כלל.

גרים לימות המשיח

מנקודת ראות זאת, נוצרת בעיא מענינת. אותם המאמינים, שאכן חיים הננו בתקופה של "אתחלתא דגאולה", וכבוד ה' זרח על עמו

ונחלתו, ומכאן פתח לגאולה שלימה, אם כן, מדינת-ישראל היא תופעה משיחית, ולפי השקפתם זאת, יש להם להמנע מקבלת גרים, שכך אמרו בברייתא: אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה (יבמות כ"ד: ע"ו, ובעבודה זרה ג:).

שתי תשובות לדבר: א) שאור זה אשר זרח על ישראל בדורנו שהוא "אתחלתא דגאולה", עדיין רבים מישראל טרם זכו לראותו, ובודאי שגויים לא זכו לכך. ב) לאו הלכתא היא, שבימי המשיח תמנע כל אפשרות לגיור, שכן הרמב"ם העתיק זה, שבימי דוד ושלמה לא קבלו גרים ולא העתיק זה שבימי המשיח לא יקבלו, וכנראה מזה שסובר הוא שבימי המשיח כן יקבלו גרים, וראיה לדבר מה שאמרו בברייתא: הרואה מקום שנעקרה ממנו עכו"ם אומר ברוך שעקר וכו', והשב לב עובדיהם לעבדך, ובחול"ל אין צריך לומר והשב לב עובדיהם לעבדך, מפני שרובה עובדי כוכבים. רשב"א אומר אף בחול"ל צריך לומר כן, מפני שעתידים להתגייר, שנאמר: "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" (ברכות נו:). והנה פסוק זה נאמר לימי המשיח, ומכאן, שדעת רשב"א שעתידים להתגייר, והרמב"ם פסק כרשב"א (בה' ברכות פ"י ה"ט), והמאירי כתב, שאעפ"י שרבים חלוקים עליו טעמא דמסתבר הוא.

זאת ועוד, גם לדעת הסוברים שאין מקבלים גרים לעתיד לבוא, לדעת ר' אליעזר כולם גרורים הם לעתיד לבוא (עבודה זרה כ"ד:), ולמדו זאת מן הפסוק הנ"ל, "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" וגו', לעבדו שכם אחד, ולמדה שם הגמרא שהיא גרות ממש, ופירש"י מעצמם נגררין להתגייר אעפ"י שאין מקבלים אותם ע"כ, והרי זה ממש, כפי שלא קבלו גרים בימי דוד ושלמה, ואעפ"י כן נתגיירו בימיהם מאה וחמשים אלף גרים (יבמות עט:), והיינו מעצמם בפני בתי-דין של הדיוטות (הרמב"ם בה' איסורי ביאה פי"ג ה"טו), או מעצמם ממש, שבאו ונספחו אל בית ישראל לשמור

תורה ומצוות, כפי שאירע בימי מרדכי, שנאמר "ורבים מעמי הארץ מתייהדים" וגו' והיינו, ללא שיקבלום שום ב"ד. מעתה, אם ב"ד הגדול בימי דוד ושלמה לא מנעו, או, שלא יכלו למנוע קבלת מאה וחמשים אלף גרים, שמא אנו נוכל בזמננו למנוע? אם לעתיד לבוא בימי המשיח ממש, עתידים גרים לבוא מעצמם ולהסתפח על בית-ישראל אף שבית-דין של משיח לא יקבלום, שמא עתה בימי "אתחלתא דגאולה" נוכל אנו למנעם? ושמא טוב יותר, להפקיר הענין, ח"ו, לידי הדיוטות ממש שיגיירום, או להניח להם להטמע מעצמם בישראל ללא כל גיור? ומכאן, שיותר טוב לקבלם בזהירות מרובה, ולעשות כל האפשר להחדיר בלבם רצון כנה לקבלת מצוות, ובכך תהא גרותם תופסת מבחינת ההלכה, ועפ"י התנאים המבוארים לעיל.

בסוף ייקלטו בישראל גרי-הצדק בלבד

ואעפ"כ, מובטח לנו, שלעתיד לבוא כאשר תמלא הארץ דעה את ה', ואז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא בשם ה' ולעבדו שכם אחד, יידחו אותם גרים גרורים מישראל. וכך אמרו בברייתא: תניא ר' יוסי אומר, לעתיד לבוא באים עובדי כוכבים וכו' ונעשו גרים גרורים, ומניחים תפלין בראשיהם ותפלין בזרועותיהם, ציצית בבגדיהם, מזוזה בפתחיהם. כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מה באתם, אומרים לו על ה' ועל משיחו וכו' וכל אחד מנתק מצוות והולך, והקב"ה הולך ומשחק שנאמר יושב בשמים ישחק (ע"ז ג:). הרי שלדעת ר' יוסי, גם לעתיד לבוא עתיד הקב"ה למצוא את הדרך להרחיק את הגרים הגרורים ממחנה ישראל, ורק גרי צדק יזכו להקלט בישראל, כחזון נבואת ישעיה: "כי ירחם ה' את יעקב ובחר עוד בישראל והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב" (ישעיה יד), והכונה לימות המשיח כפירוש רש"י ורד"ק, ה' יזכנו לראותם בב"א.